

3. Kulttuurin vaikutuksia yksilöön

*Kulttuuri mielen ohjelmointina
Maailmankuva ja arvot
Normit ovat kulttuurisidonnaisia
Kulttuuri vaikuttaa tapaan ajatella
Kulttuurin vaikutus havaitsemiseen
Piirteiden arvostus riippuu kulttuurista
Kulttuuriset tekijät vaikuttavat tapaan kokea tunteita*

Lukuun liittyvää lisämateriaalia ovk.fi/653

Kulttuuri mielen ohjelmointina

Kulttuuri, jossa ihminen kasvaa, muovaa hänen tapansa ajatella ja ymmärtää maailmaa. Kulttuuri jäsentää elämän tietynlaiseksi, huomasi yksilö tätä tai ei. Kulttuurin vaikutus ihmisen mieleen on niin suuri, että siitä puhutaan jopa mielen ohjelmointina. Kulttuureja tutkinut psykologi *Geert Hofstede* puhuu kulttuurista ”kollektiivisena mielen ohjelmointina, joka erottaa yhden ryhmän tai kategorian ihmiset toisista”.

Kulttuurin ohjelmoiva vaikutus näkyy ihmisen omaksumissa arvoissa, normeissa, käyttäytymisrakenteissa, uskomuksissa, maailmankuvassa ja identiteetin muotoutumisessa. Kaikki tämä omaksuttu vaikuttaa yhdessä siihen, kuinka ihmiset toimivat jokapäiväisessä elämässään, sekä käsityksiin, miksi näin on toimittava. Omassa kulttuurissa elletessä sen erityispiirteitä ei havaita, sillä oman kulttuurin mukaiset toimintatavat toteutuvat automaattisesti. Yksilö tulee tietoiseksi oman kulttuurinsa erityispiirteistä usein vasta kohdatessaan vieraita kulttuureita.

Ihminen oppii oman kulttuurinsa jo varhaislapsuudessa perintönä aiemmilta sukupolvilta. Saksalainen filosofi *Hans-Georg Gadamer* (1900–2002) on korostanut, että ihminen kuuluu aina johonkin

perinteeseen. Ihmisen käsitykset itsestä ja maailmasta ovat rakentuneet ympäröivän kulttuuriperinteen mukaisesti, sillä se antaa kaikelle ymmärtämiselle tarvittavan kehyksen.

Maailmankuva ja arvot

Maailmankuva tarkoittaa maailmaa koskevien uskomusten tai totena pidettyjen väitteiden järjestelmällistä kokonaisuutta, eli se kertoo, millaisen maailman uskotaan olevan. Filosofi *Ilkka Niiniluoto* esittää teoksessaan ”*Tiede, filosofia ja maailmankatsomus*” (1984) määritelmän, jonka mukaan maailmankatsomukseen kuuluvat maailmankuvan lisäksi tietoteoria (miten maailmaa koskevaa tietoa hankitaan ja perustellaan) ja arvot (käsitykset hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä).

Maailmankatsomus puolestaan kertoo, millainen maailman pitäisi olla.

Kulttuurin tarkastelussa käsite **arvo** on tärkeä. Sillä tarkoitetaan tavoitteita ja arvostuksia, jotka yksilö voi panna henkilökohtaiseen tärkeysjärjestykseen ja jotka ohjaavat hänen valintojaan. Arvot ovat vahvasti **kulttuurisidonnaisia**, mikä ilmenee kulttuurien välisissä kohtaamisissa: Eri kulttuuritaustoista peräisin olevat ihmiset näkevät